

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री मीरा खडका
माननीय न्यायाधीश श्री तेजबहादुर के.सी.
फैसला

०७०-सी-०५६७

मुद्दा:- उत्प्रेषण मिश्रित परमादेश।

सप्तरी जिल्ला, गाउँ विकास समितिको कार्यालय रायपुरको तर्फबाट अख्तियारी
पाई आफ्नो हकमा समेत ऐ. ऐ. कार्यालयमा कार्यरत सचिव भागवत प्रसाद
यादव १

पुनरावेदक
विपक्षी

विरुद्ध

सप्तरी जिल्ला, रायपुर गा.वि.स. वडा नं. ६ बस्ने संझादेवी यादव १
ऐ. ऐ. बस्ने रेशमादेवी यादव १
ऐ. ऐ. वडा नं. ८ बस्ने फुलोदेवी यादव १

प्रत्यर्थी
निवेदक

शुरु आदेश गर्ने :-

माननीय मुख्य न्यायाधीश श्री ओमप्रकाश मिश्र
माननीय न्यायाधीश श्री टेकराज नेपाल
पुनरावेदन अदालत राजविराज।

आदेश मिति :-

२०६९।१२।४

यस अदालतमा पुनरावेदन दर्ता भएको मिति:- २०७०।८।२७

नियम बमोजिम दैनिक पेशी सूचीमा चढी पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दा तत्कालीन
न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा ९(१) बमोजिम दर्ता भई निर्णयार्थ यस इजलास
समक्ष पेश हुन आएको छ । प्रस्तुत फैसला सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०७४ को नियम
९१(४) र अनुसूची १२ को ढाँचामा तयार गरिएको छ ।

शुरु निवेदन, लिखित जवाफका व्यहोरा र पुनरावेदन अदालत राजविराजको आदेशको व्यहोरा समेत सोही अदालतबाट भएको मिति २०६९।१२।४ को आदेशबाट देखिने हुँदा यहाँ सो कुराको पुनरावृत्ति गरिएको छैन ।

यस अदालतको निर्णय

रेशमादेवी यादवको नाम दर्ताको जिल्ला सप्तरी गा.वि.स. रायपुर वडा नं.८/ख कि.नं.८८१ को ०-०-१२ जग्गा, संझादेवी यादवको नाम दर्ताको ऐ. कि.नं.८८२ को ०-०-१० जग्गा, फुलोदेवी यादवको नाम दर्ताको ऐ. कि.नं.८८३ को ०-०-७ जग्गा विपक्षी गाउँ विकास समितिको कार्यालय रायपुरले क्षेत्राधिकारको दुरुपयोग गर्दै विपक्षी मालपोत कार्यालय सप्तरीका नाउँमा पत्र लेखी रोक्का राखेको हुँदा सो रोक्काको निर्णय उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरी रोक्का जग्गा फुकुवा गर्नु भनी परमादेशको आदेश जारी गरिपाउँ भन्ने निवेदन व्यहोरा भएकोमा साविक जग्गाधनी कन्हु यादवको नाममा दर्ता रहेको जिल्ला सप्तरी गा.वि.स. नकटी रायपुर वडा नं.८(ख) कि.नं.१३ को ०-५-० जग्गा स्थानीय रुपनी बजार निर्माणका लागि जग्गाको स्वामित्व जग्गाधनीमा नै रहने गरी निजको मन्जुरी लिई प्लट बनाई २०३९।४।१० को गाउँ सभाको निर्णय अनुसार बजार संचालन भई स्टलहरू समेत निर्माण भएकोमा कि.नं.१३ को जग्गा महेन्द्र राजमार्ग बन्दा कि.का. भई महेन्द्र राजमार्गमा कि.नं.४८५ र ४८६ को साविक जग्गा धनीकै नाममा रहँदाको अवस्थामा गा.वि.स.को च.नं.८ मिति २०३७।४।२७ को पत्रबाट रोक्का रहेकोमा रोक्का भएको जग्गा विपक्षीको पतिले आफ्नो नाममा नामसारी गरी आएपछि पुनः च.नं.१६५ मिति २०५६।१।१० मार्फत रोक्का रहेको अवस्थामा कुन निर्णय बदर गराउने उल्लेख नभएकाले रिट खारेज गरिपाउँ भन्ने लिखित जवाफ देखिन्छ ।

निवेदन दाबीको जग्गा प्रत्यर्थीहरुबाट हाल सम्म रोक्का राखेको देखिँदा सो रोक्का राख्ने गरी भएको काम कारवाही र आदेश उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरी निवेदन दाबीको जग्गा कानून बमोजिम फुकुवा गरिदिनु भन्ने परमादेशको आदेश जारी हुने ठहरी मिति २०६९।१२।४ मा पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट आदेश भएको पाईयो । सो आदेश उपर चित्त नवुझि विपक्षीको यस अदालतमा पुनरावेदन पर्न आएको देखियो ।

विपक्षीले पुनरावेदन गर्दा मुख्यतः साविक जग्गाधनीको नाममा दर्ता रहेको कि.नं.१३ महेन्द्र राजमार्ग जाँदा कित्ताकाट भई कि.नं.४८५ राजमार्गको नाममा र कि.नं.४८६ साविक

जग्गाधनीकै नाममा रहेको मिति २०३७।४।२७ मा रोक्का राखिएको, विपक्षीको नाममा जग्गा आए भन्दा अगाडी नै गा.वि.स.ले रोक्का राखेको तथ्यलाई मुल्याङ्कन नगरी आदेश भएको छ । कुन मितिको निर्णय, रोक्कापत्र फुकुवा गर्ने हो उल्लेख नभएको अवस्थामा हचुवाको भरमा भएको आदेश बदर गरिपाउँ भन्ने जिकिर लिएको पाइयो ।

पुनरावेदन अदालत राजविराजको मिति २०६९।१२।४ को आदेश मिलेको छ वा छैन र पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने हो वा होइन ? सो वारेमा निर्णय दिनु पर्ने देखिन आयो ।

सो सन्दर्भमा विचार गर्दा जिल्ला सप्तरी गा.वि.स. रायपुर वडा नं.८/ख कि.नं.८८१ को ०-०-१० जग्गा रेशमा देवी यादवको, ऐ. कि.नं.८८२ को ०-०-१० जग्गा संझादेवी यादवको, ऐ. कि.नं.८८३ को ०-१-७ जग्गा फुलोदेवी यादवको नाममा दर्ता रहेको निवेदकहरूको नामको जग्गाधनी दर्ता प्रमाणपुर्जाको प्रतिलिपिहरूबाट देखिन्छ । उक्त कि.नं.८८१,८८२,८८३ का जग्गाहरू विपक्षीहरूले रोक्का राखेकाले उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरी रोक्का जग्गा फुकुवा गर्नु भनी परमादेशको माग सहित निवेदकहरू अदालत आएको पाइयो । उक्त जग्गाहरू गाउँ विकास समितिको कार्यालय रायपुरको पत्रले रोक्का राखेको भन्ने उल्लेखित रिट निवेदन व्यहोरालाई स्वीकार गरी पुनरावेदक विपक्षी गाउँ विकास समितिको कार्यालय रायपुर सप्तरीले लिखित जवाफ फिराएवाट उल्लेखित जग्गाहरू गाउँ विकास समितिको कार्यालय रायपुरको पत्रले रोक्का रहेको कुरामा विवाद देखिएन ।

रीट निवेदकहरूको नाउँमा जग्गा आउनु अगाडि नै साविक जग्गाधनीको सल्लाह सहमतिमा तत्कालीन गा.वि.स.ले वेचविखनमा रोक लगाएको भनी लिखित जवाफ र पुनरावेदनपत्रमा जिकिर उल्लेख गरे तापनि जग्गा रोक्का राख्नुपर्ने स्पष्ट तथ्य तथा कानून आधार खुलाउन सकेको पाईदैन । यिनै रिट निवेदक फुलोदेवी यादव समेतले इलाका प्रहरी कार्यालय, रुपनी बजार सप्तरी समेत उपर दिएको ०६८-WO-०२६९ को निषेधाज्ञा मुद्दामा "दाबीका कि.नं.८८१,८८२,८८३ जग्गाहरूमा निवेदकहरूको निर्विवाद हक रहेको तथ्यमा विवाद भएन भनी निषेधाज्ञाको आदेश जारी हुने" ठहरी मिति २०६९।३।२४ मा पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट आदेश भएको देखिन्छ । यसवाट समेत दावीका जग्गाहरूमा रीट निवेदकहरूको निर्विवाद हक रहेको देखियो ।

नागरिक अधिकार ऐन, २०१२ को दफा ९ ले "प्रचलित नेपाल कानूनको अख्तियार

विना कुनै व्यक्तिको सम्पत्ति अपहरण गरिने छैन " भन्ने तथा नेपालको संविधानको भाग-३ मौलिक हक र कर्तव्य अन्तर्गत धारा २५ मा "प्रत्येक नागरिकलाई कानूनको अधिनमा रही सम्पत्ति आर्जन गर्ने, भोग गर्ने, बेचबिखन गर्ने, व्यवसायिक लाभ प्राप्त गर्ने र सम्पत्तिको अन्य कारोवार गर्ने हक हुनेछ " भन्ने व्यवस्था गरेको छ। व्यक्तिका नाममा रहेको सम्पत्ति (चल अचल) रोक्का राख्न सक्ने अधिकार प्रत्यर्थी गाउँ विकास समितिको कार्यालयलाई रहे भएको देखिंदैन। रिट निवेदकहरूका नाममा विधिवत दर्ता रहेको जग्गाहरूलाई कुनै आधार प्रमाण विना रोक्का राख्ने कार्यले सम्पत्तिको स्वामित्व भएका यी रिट निवेदकहरूको संविधान प्रदत्त सम्पत्ति सम्बन्धी हकमा आघात पुगेको देखियो।

अतः निवेदन दावीको जग्गा रोक्का राख्ने गरी भएको काम कारवाही र आदेश उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरी जग्गा फुकुवा गरी दिनु भन्ने परमादेशको आदेश जारी हुने ठहरी पुनरावेदन अदालत राजविराजवाट मिति २०६९।१२।४ मा भएको आदेश मिलेकै देखिंदा सदर हुने ठहर्छ। पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन । दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार अभिलेख शाखामा बुझाई दिनु।

न्यायाधीश

उक्त रायमा सहमत छु।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत:- सुदिपकुमार भट्टराई

कम्प्यूटर अपरेटर:- उत्तरमान राई

इति संवत् २०७४ साल मंसिर १९ गते रोज ३ शुभम्